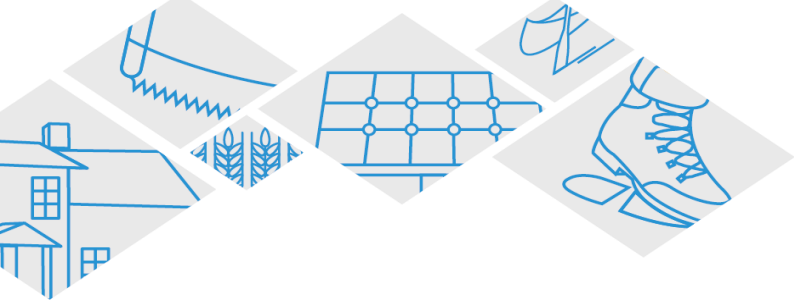

Veteranstrategi

Aurskog-Høland kommune 2020-2024

Innhold

Våre veteraner – et felles ansvar, et felles løft	2
1. Bakgrunn	2
2. Føringer	2
2.1 Overordnede nasjonale og regionale føringer	2
2.2 Kommunale føringer	3
3. Status	3
4. Mål	4
5. Strategier og tiltak	5
5.1 Kunnskap	5
5.1.1 Informasjon	5
5.1.2 Kartlegging av kompetanse	6
5.1.3 Økt kunnskap	6
5.1.4 Minnesmerker	6
5.2 Anerkjennelse	6
5.2.1 Norges frigjørings- og veterandag 8. mai	6
5.2.2 FN-dagen 24. oktober	7
5.3 Ivaretagelse	7
5.3.1 Møteplass	7
5.3.2 Deltakelse	7
5.4 Oppfølging	8
5.4.1 Kommunal veterankontakt	8
5.4.3 Kontaktperson innen PPT	8
5.4.3 Helsestasjonen	8
5.4.4 Skole og barnehage	8
5.4.5 Familie	8

Veteranstrategi Aurskog- Høland kommune

Våre veteraner – et felles ansvar, et felles løft

1. Bakgrunn

Begrepet «veteran» favner både personer som deltok i hjemlige operasjoner under 2. verdenskrig og personer som har deltatt i internasjonale operasjoner, inkludert fredsbevarende eller fredsopprettende oppdrag, fra krigen og frem til i dag. Til veteraner regnes også de som har vært i utenlandsoppdrag for politiet og Utenriksdepartementet. Over 100 000 nordmenn har tjenestegjort i mer enn 100 internasjonale operasjoner på fire kontinenter på våre vegne siden 1947. Godt over 100 av disse kommer fra Aurskog-Høland.

Samfunnet har tidligere unnlatt å anerkjenne og ivareta dem som har gjort en innsats på vegne av nasjonen. Historisk har det vært lite fokus på ivaretagelse av veteranene. Et eksempel er behandlingen av krigsseilerne etter krigen. De siste årene har det vært en holdningsendring til dette bl.a. basert på stortingsmelding og handlingsplaner på området.

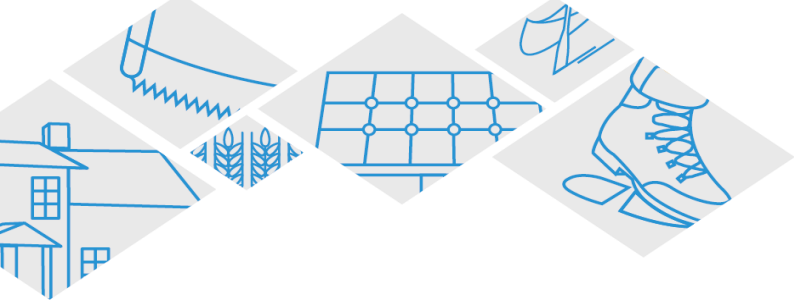
2. Føringer

2.1 Overordnede nasjonale og regionale føringer

Samfunnet har et klart ansvar for å ivareta personellet og deres nærmeste når Forsvaret deltar i internasjonale operasjoner¹. Det forutsetter felles forpliktelser og samarbeid på tvers av departementer og sektorer. St. meld 15 (2020) og St. meld. nr. 34 (2008- 2009) «Fra vernepliktig til veteran», regjeringens handlingsplan (2011-2013) «I tjeneste for Norge» og regjeringens oppfølgingsplan (2014) legger føringer for arbeidet. Det blir pekt på at sivil sektor skal ta et større ansvar for å sikre at hver enkelt får hjelp og støtte han/hun trenger og har krav på. Kommunenes rolle tydeliggjøres bl.a. gjennom tiltak 14 i Regjeringens oppfølgingsplan (2014):

«Det bør legges til rette for bedre samhandling og utvikling av lokale tiltak for oppfølging og ivaretagelse av personell som har vært i internasjonal tjeneste. Kommunene oppfordres til å utarbeide kommunale eller interkommunale veteranplaner. Planene bør fokusere på behov til veteraner og deres familier, med fokus på samhandling mellom ulike kommunale aktører. Sentrale elementer i planene bør være kompetanseheving, beskrivelse av forpliktende samarbeid mellom relevante aktører, og ivaretagelse av veteraner og deres familier, som har behov for ulike tilbud.»

¹ Prop.73 S (20112012) Et forsvar for vår tid

2.2 Kommunale føringer

Helse og omsorgstjenesteloven slår fast at kommunen skal sørge for at personer som oppholder seg i kommunen tilbys nødvendige helse - og omsorgstjenester. Kommunens ansvar innebærer plikt til å planlegge, gjennomføre, evaluere og korrigere virksomheten slik at tjenestenes omfang og innhold er i samsvar med krav fastsatt i lov eller forskrift.

Opplæringsloven skal sikre at elever skal utvikle kunnskap, kunnskap og holdninger for livsmestring, deltakelse i arbeid og fellesskap. Alle elever har i tillegg rett til ett trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Intensjonsavtalen for kommunesammenslåingen mellom «gamle» Aurskog-Høland og Rømskog kommuner har som mål å sikre innbyggerne et likeverdig og godt tjenestetilbud av høy kvalitet. Dette underbygges av hovedmålene *være en attraktiv, åpen og inkluderende kommune der det er godt å vokse opp, bo og arbeide og ha universell utforming og folkehelse som forutsetning for all kommunal planlegging og virksomhet* i kommuneplanen for «gamle» Aurskog-Høland kommune. Tilsvarende overordnet mål i kommuneplanen for Rømskog kommune er *vi vil ha fornøyde innbyggere, i alle grupper og lag av befolkningen*. Aurskog-Høland kommune har valgt fem satsingsområder² som legger føringer for politisk og administrativ virksomhet. Tre av satsingsområdene vil være sentrale for oppfølgingen av veteranstrategien:

- Leve selvstendig og godt hele livet
- Tidlig innsats og forebygging av utenforskap
- Et begeistret fellesskap

Følgende kommunale planer og strategier er spesielt relevante: kommuneplan, kommunedelplan folkehelse, kommunedelplan mangfold, inkludering og likestilling, oppvekststrategi og strategi for kompetanse i helse og livsmestring.

3. Status

Levekårsundersøkelser viser at veteraner opplever manglende anerkjennelse, mangelfullt og lite tilgjengelig hjelpetilbud for dem som får problemer og mangel på forståelse for hvilken kompetanse tjenesten gir. Veteranene utgjør en sammensatt gruppe med ulike opplevelser og stor variasjon i forhold til behov. Det går et skille mellom eldre og yngre veteraner. Tidligere var det sivile som fikk opplæring, reiste ut og ble dimittert ved hjemkomst. Flertallet av yngre veteraner er yrkesmilitære som fortsetter i forsvaret når de kommer hjem.

Rapporten Veteraners levekår³ viser at veteraner fra forsvaret og politiet har minst like god arbeidsdeltakelse, fysisk og psykisk helse som befolkningen for øvrig og har en boligstandard på høyde med gjennomsnittet. En liten gruppe har langvarige plager etter sterke opplevelser og har manglende tilknytning til arbeidslivet. Det

² Satsingsområdene er basert på FNs 17 bærekraftsmål (se FN-sambandet.no)

³ Statistisk sentralbyrå 2013

store flertallet av veteranene har god psykisk helse fire år etter avsluttet utenlandstjeneste, mens en liten gruppe har psykiske plager som følge av tjenesten⁴. Samme undersøkelse viser at over 25 % har et alkoholforbruk som defineres som risikofyllt eller skadelig. UNIFIL-undersøkelsen 2016⁵ viser en forekomst av psykisk lidelse på 12.4 % som er litt lavere enn gjennomsnittet for befolkningen. Det er ikke mulig å konkludere om de psykiske plagene har sammenheng med tjenesten.

Forsvaret har en tett og systematisk oppfølging av soldatene og deres familier/pårørende både før, under og etter utenlandsopdragene. Forsvarets veterantjeneste (FVT) leder og koordinerer gjennomføringen av en rekke tiltak for å styrke anerkjennelse og ivaretagelsen av veteranene. Veteraner som sliter etter gjennomført tjeneste kan få hjelp via FVT. Forsvaret har et oppfølgingsansvar det første året etter hjemkomsten. Kommunene spiller en sentral rolle i oppfølgingsarbeidet, særlig når det første året etter endt tjeneste har gått.

Forskjellige veteranforeninger har tjenester og tilbud rettet mot veteraner som har vært hjemme mer enn ett år, disse foreningene er alle frivillige. Det forutsettes at det primære tilbudet ivaretas av kommunen gjennom NAV, fastlegeordningen og andre helsetjenester. Andre kommunale tjenester som helsestasjon for barn og unge, barnehage, skole, skolehelsesykepleier og innbyggertorg skal ivareta veteranenes familier og pårørende.

Situasjonen for veteraner i Aurskog-Høland er ikke kartlagt. Det finnes en veteranorganisasjon i kommunen, Aurskog-Høland veteranforening. De opererer ikke med medlemskap, men organiserer månedlige treff.

Følgende minnesmerker finnes i Aurskog-Høland kommune:

- Hans Fjeld⁶, minnesmerke på Aurskog kirkegård
- Nikolai Sandaker⁷, minnesmerke på Løken kirkegård
- Einar Halvor Rakkestad⁸ og Johan Olaf Stokkebek⁹, gravsteiner på Løken Kirkegård
- Ole Theodor Burås¹⁰, gravstein på Hemnes kirkegård

4. Mål

Veteranområdet omfatter veteranene selv, deres familier og det lokalsamfunn de er en del av. Veteranstrategien legger vekt på anerkjennelse, ivaretagelse og

⁴ Undersøkelse av psykisk helse av militært personell tjenestegjort i Afghanistan 2001-2011 foretatt av Forsvaret

⁵ Undersøkelsen omhandlet den psykiske helsen til UNIFIL-veteraner som tjenestegjorde i Libanon fra 1978-1998.

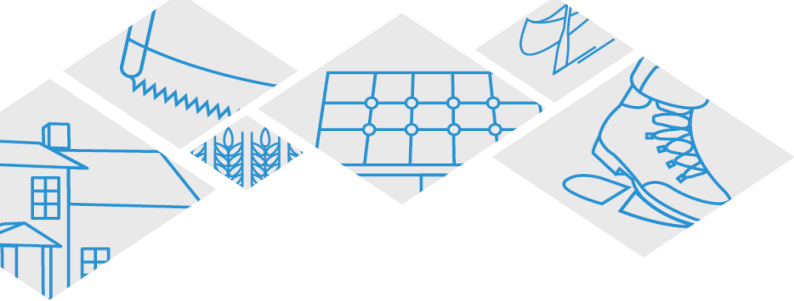
⁶ omkom på panserskipet Eidsvold under bombingene av Narvik, 2. verdenskrig

⁷ falt under kampene på Dombås, 2. verdenskrig

⁸ Såret og døde under flyangrep, 2. verdenskrig

⁹ Såret og døde under, 2. verdenskrig

¹⁰ Omkom under flykningetransport under 2. verdenskrig

oppfølging før, under og etter internasjonal tjeneste for Norge. For å oppnå dette, er det nødvendig med kompetanseheving og samhandling.

Aurskog-Hølands prioriterte mål:

- bidra til at alle veteraner opplever seg anerkjent, forstått og ivaretatt før, under og etter internasjonal tjeneste for Norge
- etablere og gjennomføre en systematisk oppfølging av veteraner og deres familier
- gjøre kommunen i stand til over tid å etablere og gjennomføre en helhetlig ivaretagelse for veteraner og deres familier som legger til rette for rett hjelp til rett tid,
- opparbeide kunnskap om veteraner for å være i stand til å møte ulike behov og vite hvilke sentrale ressurser som finnes

5. Strategier og tiltak

5.1 Kunnskap

Kunnskap om veteranene og deres utfordringer er nødvendig for å kunne anerkjenne, ivareta og følge opp veteraner og deres familier. For veteraner med oppfølgingsbehov, er det viktig å bli møtt med kunnskap i helse - og oppvekstsektoren og i tjenester i sivil forvaltning. Både de som har problemer og utfordringer som følge av sin tjeneste og de som greier seg bra etter tjenesten kan ha en positiv opplevelse av at kommunen er proaktiv i å iverksette forebyggende tiltak og gjennom å sikre kompetanse om veteraner i kommunale instanser. De som har vært i internasjonal tjeneste for Norge besitter viktig kompetanse på områder som teamarbeid i kombinasjon med selvstendig arbeide, mental helse, beredskap, sikkerhet og førstehjelp. Kommunen, næringslivet og frivilligheten bør i større grad ta dette i bruk. Det er behov for oversikt over hvem som besitter kunnskap og kan være en ressurs for kommunene, samt hvem som kan bidra med kompetanseheving av kommunens ansatte. I tillegg må kommunen selv sørge for kompetanseheving for å ivareta veteranene og deres familier på en god måte. Dette gjelder spesielt innen kommunehelsetjenesten, barnehager og skoler.

5.1.1 Informasjon

Kommunen skal:

- spre kunnskap til befolkningen om tjenester, tiltak og markeringer rettet mot veteraner og deres familier samt informasjon om veteraner til ansatte i barnehage og skole, helsepersonell, NAV-ansatte og andre.
- gjennomføre et møte for NAV, helsestasjonen, barnehager, skoler, helsesykepleiere, fastleger og øvrig helsepersonell for å orientere om veteranstrategien.
- tilgjengeliggjøre eksisterende informasjonsmateriell om tilbudet for veteraner ved helsestasjonen, legekantor, innbyggertorget, NAVs lokaler, biblioteket osv.

5.1.2 Kartlegging av kompetanse

Kommunen gjennomfører en frivillig kommunal kartlegging av kompetanse fra internasjonale operasjoner for å tydeliggjøre ressursene som finnes ifht. beredskap, undervisning med mer.

5.1.3 Økt kunnskap

Kommunen skal:

- sørge for et kunnskapsløft hos egne ansatte knyttet til utfordringer for, behov hos og erfaringene til veteraner samt mulige følger av tjeneste i internasjonale operasjoner.
- vurdere å tilby meritterende kurs for leger og annet helsepersonell om traumer, med særlig fokus på krigsopplevelser for å øke traume-kompetansen i de kommunale helsetjenestene, for eksempel i samarbeid med Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging ØST (RVTS-Øst).
- sikre opplæring til ansatte i skole og barnehage om barns mulige reaksjoner på foresattes tjenestegjøring i internasjonale operasjoner slik at stress og helseproblemer for familiene reduseres og barna ivaretas på en god måte.
- gjennomføre kurs for NAV lokalt for å øke kompetansen om veteraner, deres erfaringer og utfordringer, samt rettigheter knyttet til erstatninger.

Veteranforeningen i Aurskog-Høland kan bidra til å spre informasjon om veteranplanen til kommunale organer, veteraner og allmennheten for øvrig.

5.1.4 Minnesmerker

Kommunen skal:

- tilgjengeliggjøre informasjon om minnesmerkene på kommunens nettside.
- tilrettelegge minnesmerker for at publikum kan stoppe opp og reflektere ved disse.

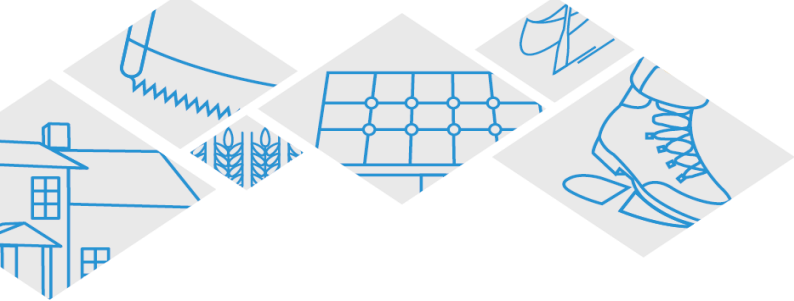
5.2 Anerkjennelse

Innsatsen veteranene har gjort gjennom deltakelse i internasjonale operasjoner må anerkjennes av samfunnet ved bruk av seremonier og offentlige markeringer som bidrar til å ivareta historien. Lokale markeringer bidrar til å synliggjøre veteraner som del av lokalsamfunnet samtidig som den enkelte vises respekt for sin vilje til å risikere liv og helse for landet.

For å opprettholde et aktivt veteranmiljø, er det viktig å tilrettelegge møtesteder for veteraner. Kommunen bør bidra til at kommunale og regionale tiltak opprettholdes i tillegg til å legge til rette for aktiviteter i samarbeid med Aurskog-Høland veteranforeningen.

5.2.1 Norges frigjørings- og veterandag 8. mai

I samarbeid med Aurskog-Høland veteranforening, arrangerer kommunen bekransing av minnesmerke og middag for veteraner der ordfører er vertskap.

5.2.2 FN-dagen 24. oktober

Skolene oppfordres til å bruke FN-dagen til å fortelle om Forsvarets rolle i FNs fredsbevarende operasjoner.

5.3 Ivaretagelse

Behovet for ivaretagelse omfatter både den enkelte veteran og veteranens familie under og etter gjennomført tjeneste. Lokalsamfunnet har et særskilt ansvar for å ta vare på innbyggere både i form av å tilby og tilrettelegge tjenester, men også som medmennesker. Kommunen skal sikre at personer bosatt i kommunen tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester, arbeidsmarkedstiltak, trygdeytelser og sosialhjelp gjennom bl.a. fastleger, helsestasjoner, skolehelsetjenesten og NAV. God ivaretagelse innebærer å sette disse i stand til lettere å gjenkjenne plager og livsutfordringer som er overrepresenterte hos veteraner slik at tilbud som kan gi god hjelp kan settes inn. Der det er behov for mer omfattende hjelp over lengre tid og for spesialistbehandling, skal kommunale tjenester henvise til andre hjelpeinstanser.

Fravær av foresatte over lengre tid kunne være en utfordring for barn og unge. Foresattes tjeneste i krigsområder vil kunne ytterligere forsterke barnets reaksjoner. Personell på helsestasjoner, skolehelsetjenesten, barnehage og skole må settes i stand til å yte hjelp, støtte og veiledning, samt være bevisst problematikken for å kunne forebygge og legge til rette når det er behov. Det forutsettes et godt samarbeid mellom foresatte, barnehage og skole.

Kommunen har ansvar for å skape samhandling mellom ulike kommunale aktører for å kunne gi den enkelte veteran et helhetlig tilbud gjennom å benytte kommunenes eksisterende tilbud på nye måter eller mot nye grupper av brukere.

5.3.1 Møteplass

Kommunen skal legge til rette for møteplass og aktiviteter i regi av og i samarbeid med Aurskog-Høland Veteranforening.

5.3.2 Deltakelse

Kommunen skal:

- delta på møter i det kommunale veterankontaktnettverket *Kommunalt veterankontaktnettverk for Nedre Romerike*.
- Ta initiativ til å etablere et nettverk bestående av de kommunale veterankontaktene i regionen for å sikre et minimum av fagmiljø knyttet til veteranarbeid.

Veterangruppen skal:

- utpeke en kontaktperson med ansvar for å holde kontakt med kommunen.
- holde kontakt med veteranorganisasjonene på Nedre Romerike.
- vurdere deltakelse ved felles markering på Nedre Romerike på veterandagen 8. mai.

5.4 Oppfølging

Oppfølging skjer med bakgrunn i et definert behov hos veteranen og/eller dennes familie og pårørende.

Tidlig behandling av veteraner som har stressrelaterte plager vil ofte kunne forhindre at plagene utvikler seg til kroniske psykiske lidelser. God kompetanse i det kommunale hjelpeapparatet om hva internasjonal tjeneste innebærer, gjør det enklere å fange opp problemer slik at behandling kan iverksettes.

Dialog mellom hjem og barnehage/skolen og kunnskap hos de ansatte, er avgjørende for å kunne følge opp utfordringer hos barn og ungdom med foresatte som skal eller har tjenestegjort i internasjonale operasjoner.

5.4.1 Kommunal veterankontakt

Det opprettes en kommunal veterankontakt. Ansvar legges til en eksisterende administrativ stilling. Veterankontakten skal sikre at kommunen har oversikt over tjenester og tiltak for veteraner, forankre kompetansen innenfor feltet og være kontaktpunkt mellom kommunen og den lokale veteranorganisasjonen. Veterangruppen skal bidra til gjennomføringen av ett årlig kompetansehevende tiltak for kommunalt ansatte.

5.4.3 Kontaktperson innen PPT

Kommunen oppretter en kontaktperson innen pedagogisk/psykologisk-tjenesten (PPT) i kommunen med kompetanse om barns mulige reaksjoner på foreldres tjenestegjøring i internasjonale operasjoner.

5.4.3 Helsestasjonen

Kommunens helsestasjon skal være oppmerksom på eventuelle behov for ekstra støtte og veiledning til familier med familiemedlem som er/har vært i internasjonale operasjoner.

5.4.4 Skole og barnehage

Kommunen skal gjennomføre kurs for å øke kompetansen om veteraner, og betydningen av deres erfaringer og utfordringer for familien, og barn spesielt.

5.4.5 Familie

Kommunen skal:

- etablere lavterskel samtaletilbud hos kommunalt ansatte psykologer for veteraner og eventuelt deres familier/barn ved behov.
- tilstrebe å tilrettelegge arbeidsforhold for partnere til personell som tjenestegjør i internasjonale operasjoner, hvis disse skulle ha behov for dette.

